

TRAMIL 2007

RIMED RAZIE POU PWEMYE SWEN

Liv pwatik

Maladi ki trété :

DIGESYON, ZYE E ZOREY, TOUT MAL, KRIZ, PO, FLIM, TOUSE, IRINE, MALADI A FANM

PWÈSANTASYON

Pa wapòt a pwemyé liv-la a TRAMIL (2005, sé mèt a manyoc : Pablo Solis, Ministè senté é CIFLORPAN.

Travay-lasa ka poté enformasyon si tout la caraib pou itilisasyon a rimèd razié pou pwemyé swen

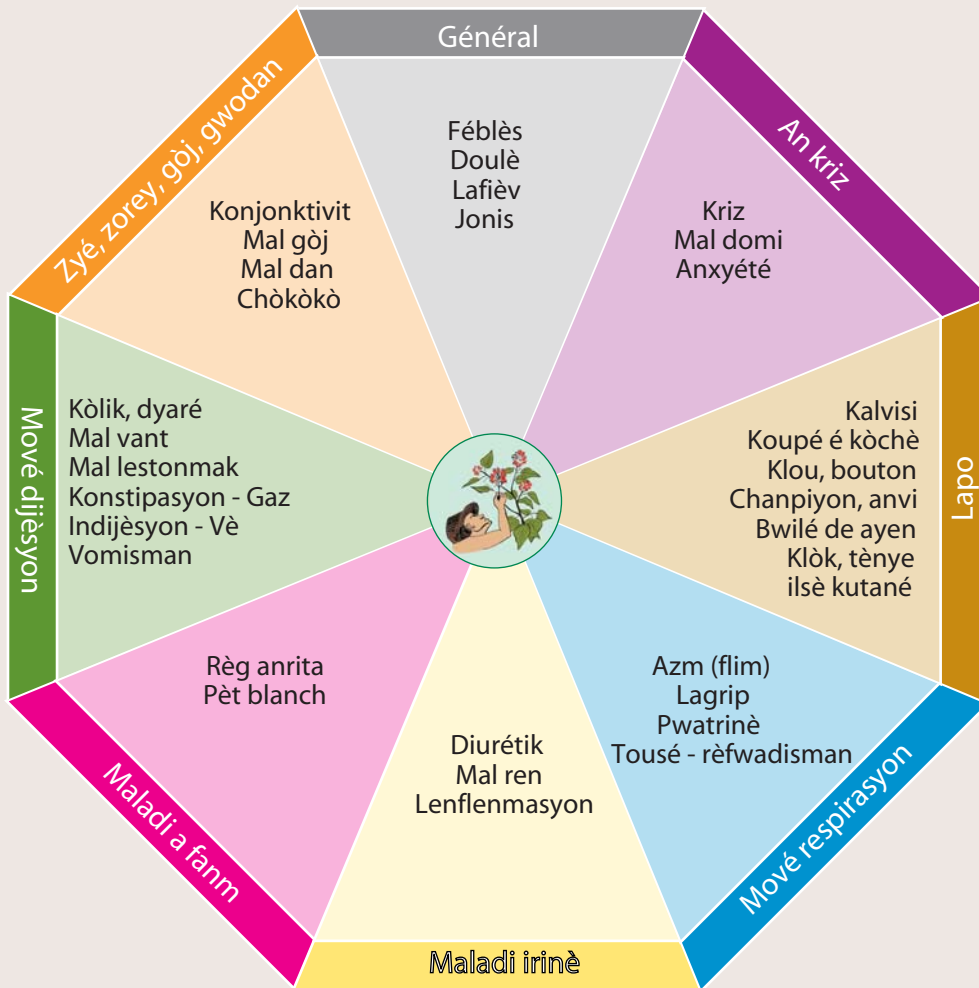
Sa ki ékri a jou, enformasyon-la ka vini dé dézyèm liv-la [Farmacopea Vegetal Caribeña](#), travay a 25 lanné [TRAMIL](#) syans a valè à sé plant-la

Liv-lasa fèt pa moun ki travay pou la santè

I réalizé èvè kontibisyon a: [TRADIF-Cuba](#) ,ONGI Medio Ambiente y Desarrollo , UAG, ministè fwansé a déò MINSAP é Laboratorio Central de Farmacología de la Universidad Médica de La Habana.

Maladi ki adan liv-la

Référence a koulè

SA POU'W SAV LÈ'W VLÈ SÈVI ÈVÈ SÈ RIMÈD RAZIÉ-LÀ

- Sa nésèsè on bon idantifikasyon a si sé plant-la (gadé byen foto-la ki si chak paj) é osi sa'w ka sèvi èvè'y é pwéparasyon a'y
  - Pran plant ki pa ni angré
  - Pou chak pwéparsyon pran pokosyon pou:
    - lavé la'w ka sèvi tout résipyan ou ka mannyé
    - lavé men é zong a'w èvè bon dlo é savon avan'w koumansé
    - lavé plant-la oben pati a plant-la ou ka sèvi èvè'y
    - pa mélanjé sé pwéparasyon-la èvè dot biten
    - pa manjé ni fimé le'w ka fé sé jidèb-la
  - Fé trétman-la chak fwa ou kay sèvi èvè'y pa gadé'y plizyé jou, on sèl jou adan on fwijidè
  - Pa pran sé pwéparsyon-la èvè dot ki yo natirèl, ki sé ta mèdsen san'w ay vwè mèdsen a'w
  - Lavé zòn-la ki malad èvè bon dlo bouyi fwadi é savon avan'w mété rimèd-la
  - Pa sèvi èvè sé rimèd-lasa si'w ansent oben ka ba pitit'w tété
  - Sé jan yo di'w pou sèvi èvè plant-la kè fo'w fè si'y fré oben sèk, fo'w pran pokosyon lavé yo byen é mété yo sèk aban lonbwaj pa mété yo sèk aban solyel, yo pé pèd kalité a yo
- Pou zòt ni bon rézilta fodré zot suiv jan yo di'w fè'y, kantité, tan é tout kalité pokosyon yo di'w pran**

JAN POU'W FÈ VOU MENM ON SÈWÒM

sa bon pou lachman, vomisman, é lé'w dézidraté

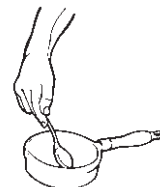
Mété bouyi on lit dlo
(= 4 tas)

Etenn difé-la
é lésé dlo-la fwadi

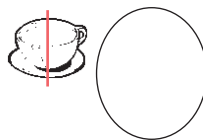
Ajouté 2 kuiyè sik
é on kuiyè sèl

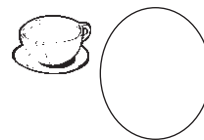
Rimé-sa jistan sik-la
é sèl fonn

Bwè on ti kuiyè
é gadé ka'y ka fé'w
si'w ka sipoté'y

si'w ka sipoté'y
Bwè on lanmwatyé
a tas si sé pou on piti timoun

é on tas pou lézòt moun-la

TANSYON

Pa arèsté ba pitit a'w tété ni réidratasyon la jistan ou gyaka

MALVANT' - MAL LÈSTONMAK - GAZ

Si'w toujou malad
aprè 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

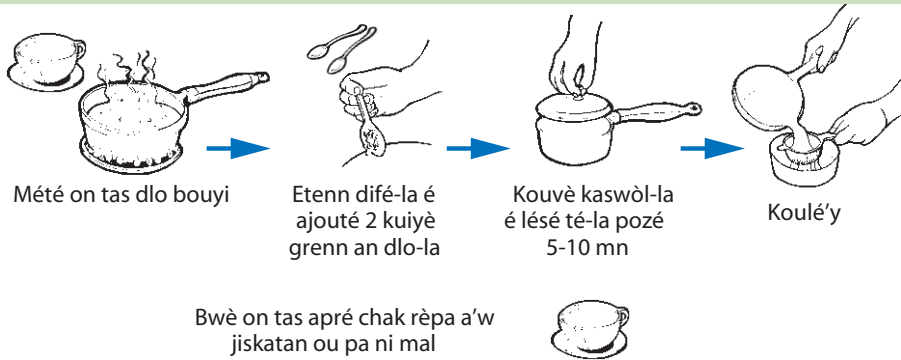

Sa'w ka sèvi èvè'y :
grenn-la

Touttan ou ni mal manjé léjè
Pa bwè alkòl

Anethum graveolens
Ianni / Ianniver

Sé grenn-la ka sèvi kon zépis

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ki ni lentansyon ansent
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (- 5 lanné)

Fè té-la chak fwa ou paré pou pran'y

MAL LEŞTONMAK - VOMIŞMAN

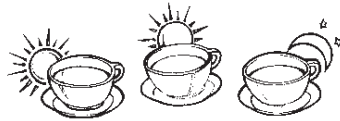

Si pa ni amélorasyon
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y:
fèy-la

fronbazen / fonbazen
Ocimum basilicum

Sí'w ni vomisman pran sèl réidratasyon oben séwòm kaz

Bwè on tas twa fwa pa jou,
yonn lè maten, lè midi é lè swa

Fè té-la chak fwa ou kay pran'y

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (-5 lanné)

Yo ka sèvi èvè sé fèy-la an kuizin osi kon zépis

KÒLIK, MALVANT LACHMAN, MAL LESTONMAK

Si'w pa ni pon améliorasyon
ay a ka mèdsen a'w.

Sa'w ka sèvi èvè'y :
flè sèk

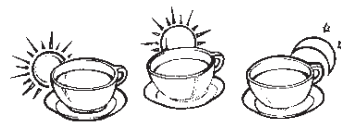
flè solèy , kamomiy
Matricaria recutita

Trètman lasa sé on konpléman a réidratasyon èvè sél réidratasyon
oben avè séwòm kaz

Pokosyon pou pran pou pa trapé dyaré :

- lavé men a'w avan'w ay manjé
- bwè yenki bon dlo pwòp
- byen lavé fwitaj é légim
- lavé men a'w èvè savon lè'w sòti o watè

Bwè on tas twa fwa pa jou

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (- 5 lanné)

Pou dé moun ti poud a flè-la pé déklaré an alewji

Fé jidèb-la chak fwa ou paré pou pran'y

LACHMAN

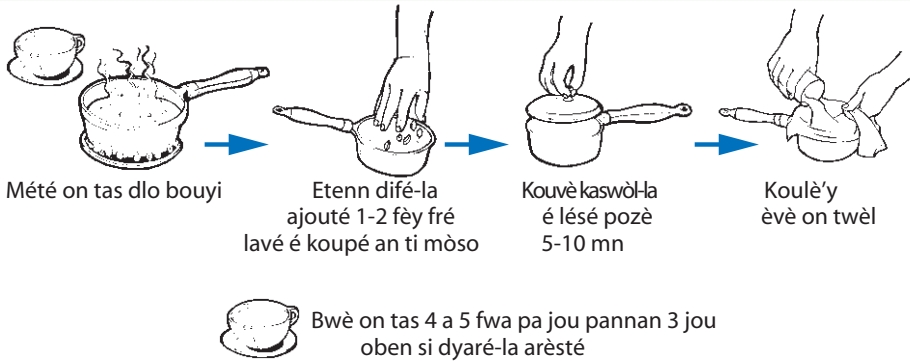
Si'w kontinyé désann
ay vvwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

Pou pa ni lachman :

- lavé men é zong a'w avan'w manjé
- bwè bon dlo pwòp
- lavé fwitaj é légim
- lavé men a'w dépi'w sòti si watè

Fò'w konpléte trètman-la èvè sèl a réidratasyon oben séwòm kaz

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ka ba pitit a yo tété
Piti timoun

Plant-lasa ni on lòdè a sitwòn, ou pé pa twonpé'w èvè sé-la ki ni on lòdè ensektisid

sitwònèl
Cymbopogon citratus

Fè jidèb-la chak fwa ou parè pou pran'y

ŁACHMAN

Si léta a malad-la
ka anpiré
menné-y vwè
on mèdsen

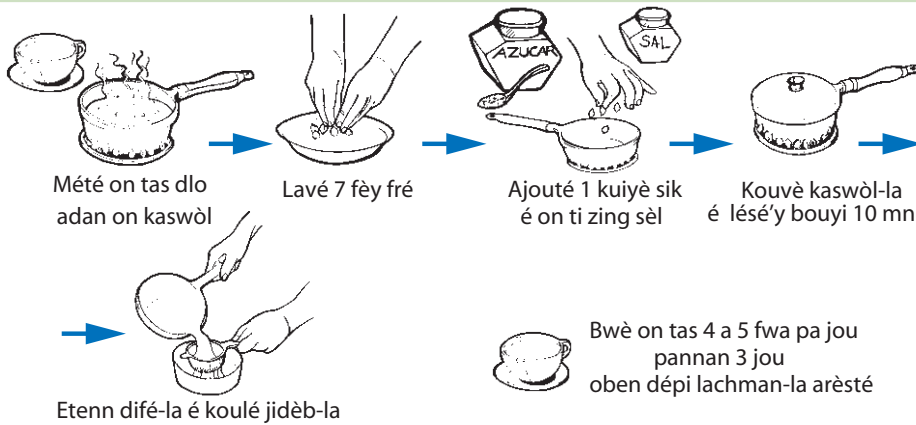
Sa'w ka sèvi èvè'y:
fèy-la

Psidium guajava
go uy a v

Pou pa ni lachman :

- lavé men é zong a'w avan'w manjé
- bwè bon dlo pwòp
- lavé fwitaj é légim
- lavé men a'w dépi'w sòti si watè

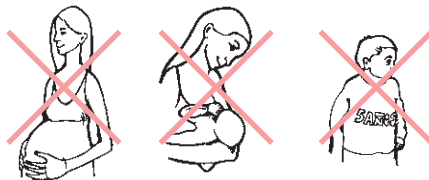
Fò'w konplété trètman-la èvè sèl a réidratasyon oben séwòm kaz

Fè jidèb-la chak fwa ou parè pou pran'y

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ka ba pitit a yo tété
Piti timoun

LACHMAN

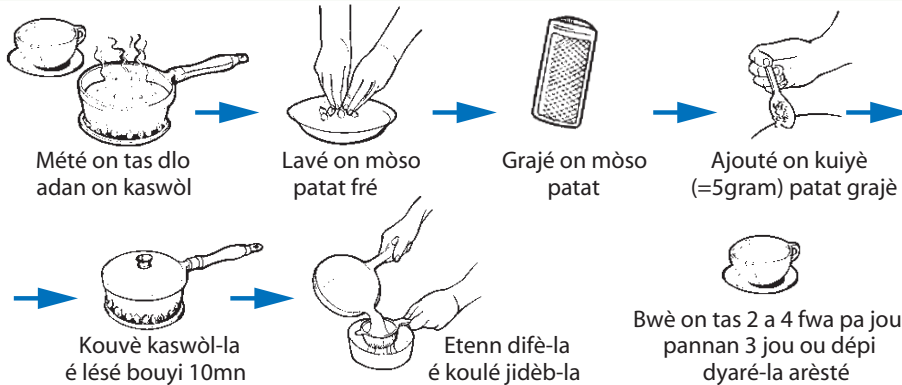
Si sa ka vin pli mové
ay vwè médsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
patat-la

jenjam
Zingiber officinale

Fo'w konplété trètman-la èvè sèl a réidratasyon oben séwòm kaz

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ka ba pitit a yo tété
Piti timoun

Tansyon-pa pran jenjam-la si ou ni kalkil ou on trètman pou san (antikoagilan)
Patat-la ka sèvi osi kon zépis

Fé jidèb-la lé'w paré pou bwè'y (i ni on gou pilkan)

MAL, LÈSTONMAK

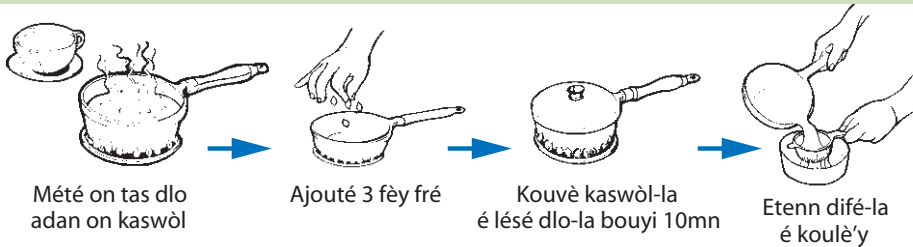

Si'w toujou ni mal
aprè 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y : fèy-la

Iyann sépan - Iyann anmè
Cissampelos pareira

Bwè on tas lè maten, lè midi é lè swa panna 3 jou sèlman

Fè té-la chak fwa ou paré pou bwè'y

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Timoun (- 12 lanné)

MAL, LÈSTONMAK

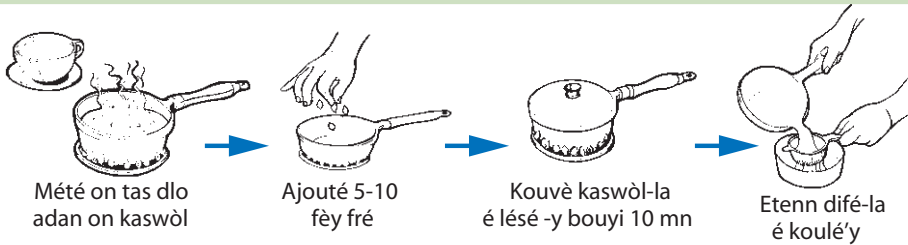

Sí'w toujou ni mal
apré 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

Pa pran sa si fo'w rété véyatif, kontèl kondui loto

Bwè on tas chak fwa ou ni mal
pannan 3 jou é pa plis

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (-5lanné)

Pa pran rimèd-lasa sí'w ni on trètman antikoagilan

zèb chapantyé
Justicia pectoralis

Fè té-la chak fwa ou paré pou pran'y

MALVANT' - GAZ

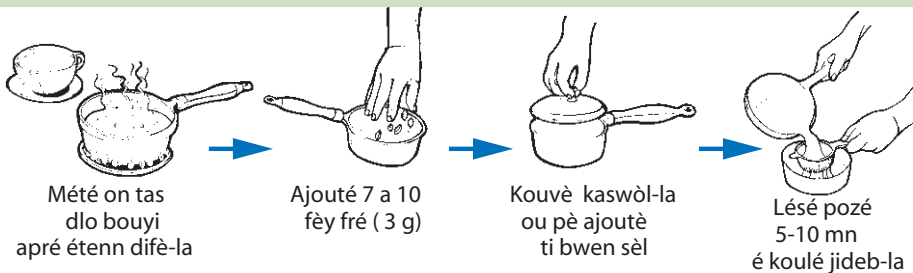
Si'w toujou ni doule
aprè 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

bazilik fwans
Ocimum gratissimum

Si malad-la ka vomi bay sèl réidratasyon oben ti bwen séwòm kaz

Bwè on tas twa fwa pa jou,
yon lè maten é sé lé zot-la lwen a lè a manjé
oben lè'w ni mal

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (-5 lanné)

Fè jideb-la chak fwa ou paré pou pran'y

MAL LÈSTONMAK

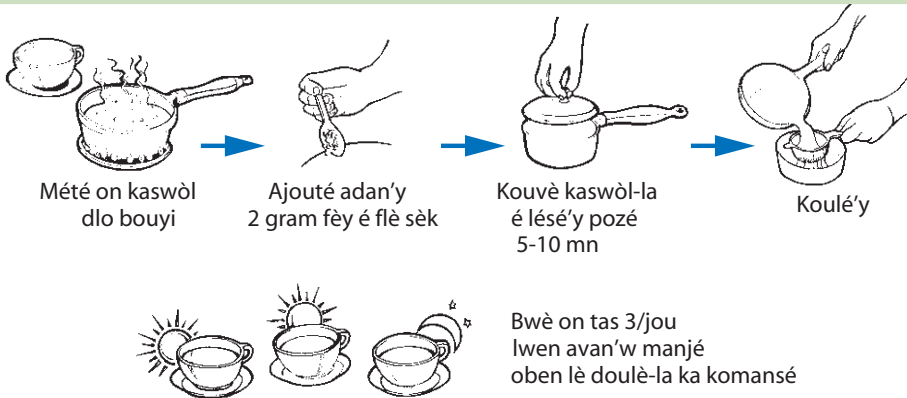

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy é flè sèk-la

èstragon
Tagetes lucida

Sí'w toujou ni mal
apré 3 jou
ay vvwè mèdsen a'w

Avan'w mété flè-la é fèy-la sèk an lonbwaj
lavé yo èvè bon dlo

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (-5 lanné)

Fè tè-la chak fwa ou paré pou bwè'y

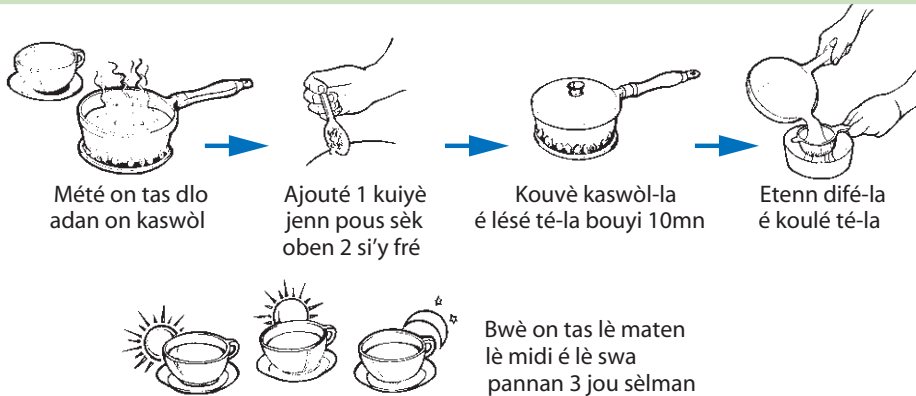
MAL LEÛTONMAK (ilsè oben zégré)

Sa'w ka
sèvi èvè'y:
jenn fèy
oben
jenn ti pous

Vetiveria zizanioides
vétivè - vétivè

Si'w kontinyé ni mal apré 3 jou ay vwè mèdsen a'w

Fè té-la chak fwa ou paré pou bwè'y

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (- 5 lanné)

MAL, LESTONMAK - GAZ MOVÉ DIJÈSYON - VOMISMAN

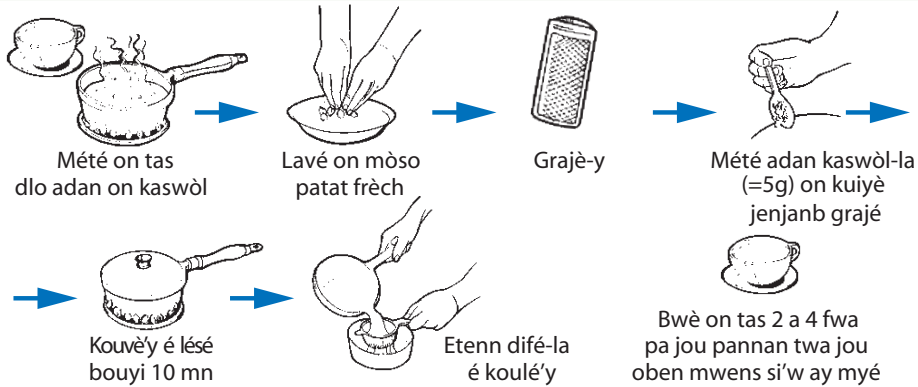
Si'w ka kontinyé desan
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y : patat-la

jenjam
Zingiber officinale

Si malad-la ka vomi, ba'y sèl réidratasyon oben on kuyè séwòm kaz
tout la jouné a ti dòz

Fé jidèb-la lè'w paré pou pran'y
(1 ni on gou piklan)

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba piti a yo tété
Piti timoun (- 5 lanné)

Pa pran rimèd-lasa si'w ni pyè oben on trètman antikoagilan
Patat-la ka sèvi kòn zépis

KONSTIPASYON

Ricinus communis
karapat

Sa'w ka sèvi èvè'y :
luil yo ka vann an fawmasi

Sí'w léta'w ka désan
ay vwè mèdsen a'w.

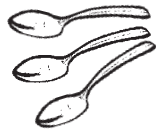
Pou'w pa konstipé:

- bwè 1 vè dlo frèch pannan ti déjiné
- bwè onlo dlo
- manjé légim, fwitaj é manjé ki ni fib

Pran yenki luil a fwamasi
luil a grenn-la pé danjéré

Pran luil dè risen
achté an fawmasi

1-3 kuiyè
(15-45 mL)
pou granmoun

1-3 ti kuiyè
(5-15 mL) pou timoun
a + ki 4 lanné

Pran luil-la onsèl
fwa pannan déjiné

Ou pé pran'y èvè
lèt, tè oben ji

Pa pran sa plizyè fwa

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (-5 lanné)

GAZ - ENDIJÈSYON - VOMISMAN

Sa'w ka sèvi èvè'y : fèy-la

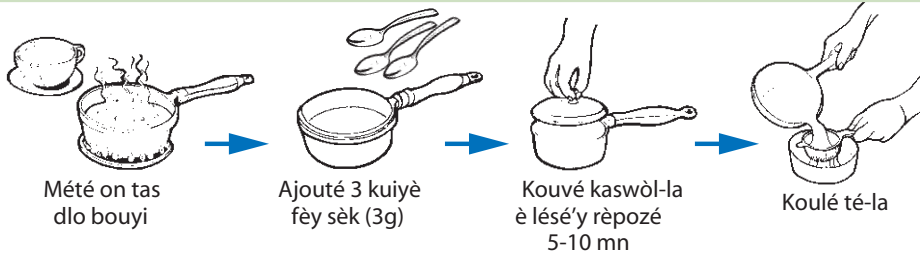
Si'w kontinyè malad apré 3 jou pou granmoun é 2 jou pou timoun ay vwè mèdsen a'w

Ni an lo kalité mant ou pé sèvi èvè ninpot kilès

mant - ti diten lanmant
Mentha spp.

Si'w ka vomi ou pé pran sèl réidratasyon oben séwòm kaz tout la jouné a ti dòz

Bwè on tas 3 fwa pa jou : yon lè maten é lézot-la lwen dè lè a manjé a'w oben chak fwa ou ni mal

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba piti a yo tété
Piti timoun (-5 lanné)

Tè lasa pa bon pou moun ki ni pwoblèm urinè

Fé té-la chak fwa ou paré pou pran'y

VÈ

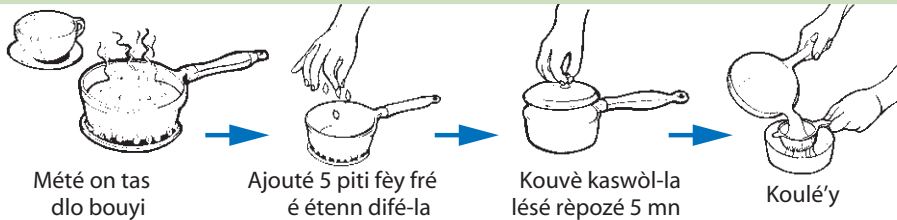
Si'w ni mal toujou
apré 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
sè piti fèy-la

- Pokosyon pou'w pa trapé vè :**
- lavé men a'w lè'w kay manjé
  - lavé men a'w lè'w soti o watè
  - bwè yenki bon dlo pwòp
  - byen lavé fwitaj é légim

simen kontwa / zèbavè
Chenopodium ambrasioides

Apré dènyè tas-la, pran manyésyòm é pa pran biten ki ni luil

Mété on tas
dlo bouyi

Ajouté 5 piti fèy fré
é étenn difé-la

Kouvè kaswòl-la
lésé rèpozé 5 mn

Koulé'y

Bwè on vè pa jou
pannan 3 jou sèlman

REKOMANDASYON

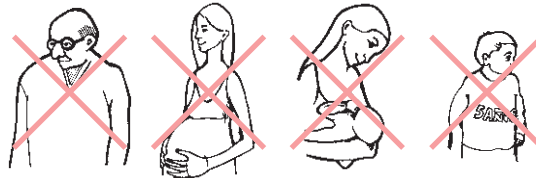
Granmoun : 1 tas

Jenn : 1/2 tas

Piti timoun : sépawé on tas an twa é ba'y yonn

TANSYON

I pa bon pou : Vyékò
Moun ka soufè é fwa oben ren
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (- 5 lanné)

- Pa jen'en changé jen yo di'w fè té-la ni kantité fèy yo di'w mété
- Té-lasa bon pou 3 kalité vè : "ascaris, oxyure et ankilostome" é pa pou dòt vè
- Pa woukoumansé trètman-lasa avant 6 mwa.

Fè té-la chak fwa kè'w kay pran'y

CHÒKÒKÒ (sé on chanpiyon ki ka ba'w sa)

Sí'w pa ní amélorasyon
apré 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
lèt-a pyé bwa-la

Mèdsinyè
Jatropha curcas

Mété lèt-la dijèkteman
si koté malad-la

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ka ba plitit a yo tété
Piti timoun (mwèn 5 lanné)

KONJONKTIVIT'

Si'w toujou ni mal
après 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

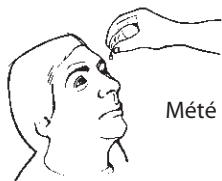
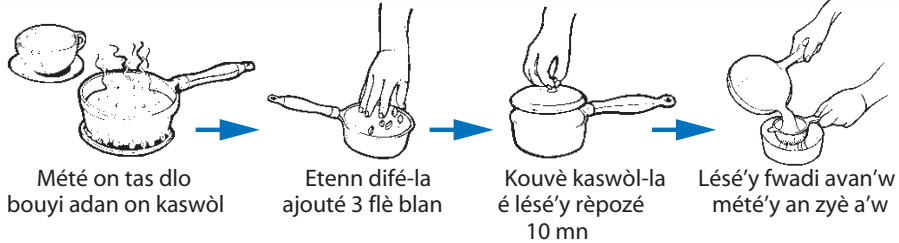
Sa'w ka
sèvi èvè'y :
flè-la

Catharanthus roseus

kaka poui

Pou paré ji-la pou zyé a'w fò tousa'w ka manyé pwòp
é men a'w, plant-la, é tousa ou ka sèvi èvè'y

Mété déotwa gout adan zyé a'w

Fé sa 3 fwa pa jou

Fé jidèb-la chak fwa ou ka'y itilizé'y

TANSYON

Pa itilizè pou :
Timoun de mwen de 5 lanné

KONJONKTIVIT

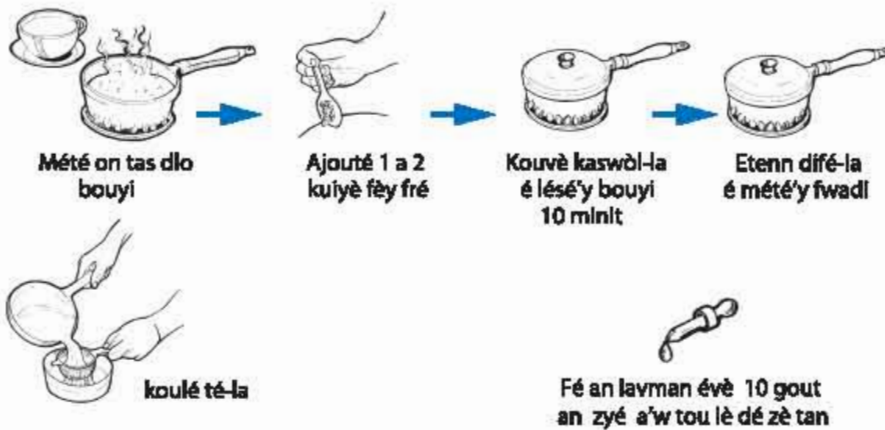
Si'w toujou ni mal
après 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka
sèvi èvè'y :
flè-la

planten
Plantago major

Pou paré ji-la pou zyé a'w fò tousa'w ka mannyé pwòp
é men a'w, plant-la, é tousa ou ka sèvi èvè'y

Fé Ji-la chak-fwa ou kay mété'y an zyé a'w

TANSYON

- Pa itilizé ji-la dirèktèman an zyé a'w pou'y pa graté'w
- Pa gadé Ji-la plis kl on jouné

KONJONKTIVIT'

Si zyé a'w kontinyé
graté'w apré 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

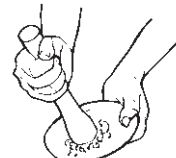
Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

Prosopis juliflora

Pou paré ji-la pou zyé a'w fò tousa'w ka manyé pwòp
é men a'w, plant-la, é tousa ou ka sèvi èvè'y

Lavé bon déotwa
fèy fré

Pilé yo
pou pran ji-la

Mété yonn ou 2 gout
dirèktèman an zyé a'w

Fé sa 3 a 6 fwa
pa jou

TANSYON

Pa itilizè pou:
Timoun de mwèn de 5 lanné

MAL, GÒJ

Si'w kontinyé ni mal en gòj
aprè 3 jou pou granmoun
é 2 jou pou timoun
ay vwè mèdsen a'w

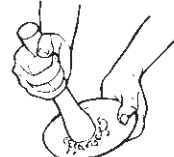

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

zèpyant
Senna occidentalis

Lavé déotwa jenn fèy

Pilé yo

Pran on kuyè pwéparasyon
é sousé'y pannan on ti moman

Fé sa plizyè fwa pa jou

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (-5 lanné)

MALÐAN

Itilizasyon-lasa sé on konpléman a trètman a dentis-la

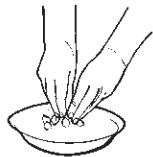

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

Fo'w ou ni on bon ijyèn a bouch a'w

bwadenn
Pimenta racemosa

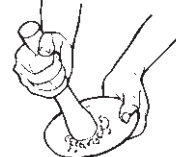
Fèy-lasa pé povoké aka déotwa moun alèwji, si sa rivé'w arèsté trètman-la

Lavé on sèwten
kantité fèy fré

Ajouté on klou giwòf
é on ti mòso lay

Pilé tousa

Mété'y anlè dan malad-la
3 oben 5 mn

Woukoumansé 3 fwa/jou
jiskatan ou ay aka mèdsen

TANSYON

I pa bon ou:
piti timoun (-5 lanné)

Lavé byen sé fèy-la é pilé yo chak fwa ou kay sèvi èvè yo

CHÒKÒKÒ

Si'w toujou ni mal
aprè 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè-y :
patat-la

Allium cepa var. aggregatum
Zonnyon

Mété déotwa gout ji frèch dirèktéman si la ki malad-la

TANSYON

I pa bon pou :
Piti timoun (mwèn 5 lanné)

- Lavé la ou dwèt trété-la èvè dlo bouyi rëfwadl èvè savon
avan'w mété Ji a zonnyon-la
- Fò'w ni on bon ijyèn a bouch a'w

Fé ji-la chak-fwa ou parè pou mété'y

FÉBLÈS

Si'w toujou fèb apré
7 jou tizann ay vwè
médsen a'w.

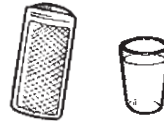

Sa'w ka sèvi èvè'y:
patat-la

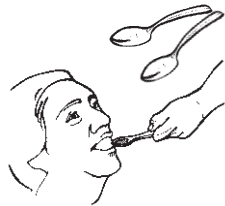
bétrav
Beta vulgaris

Lavé on bétrav
é pliché'y

Grajé'y pou fè
100 mL ji

Bwè 2 gran kuiyè
plizyè fwa pa jou
Ou pé bwè'y sikré èvè sik lizin, mièl ou lèt

Fé-ji-la chak fwa ou paré pou bwè'y

FÉBLÈS

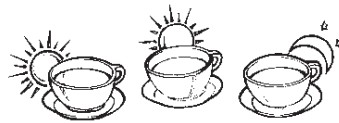
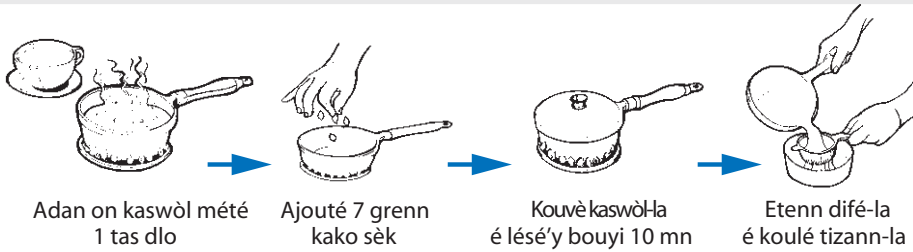

Si'w toujou fèb apré 7 jou
tizann ay vwè médsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
greenn-la

Theobroma cacao
kako

Bwè on tas 3 fwa pa jou panna 7 jou

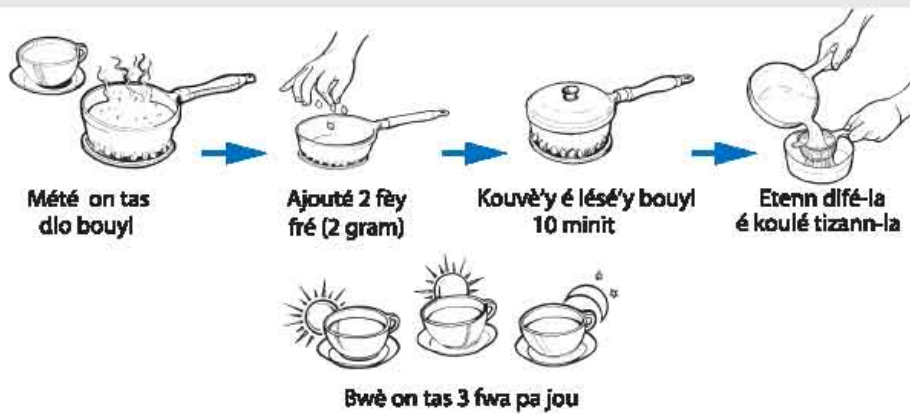
Fé jidèb-la chak fwa ou paré pou pran 'y

DOULÈ

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

Zépyant
Senna occidentalis

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ba pitit a yo tété
Piti timoun (mwen 5 lanné)

Fé tizann-la chak-fwa ou paré pou bwè'y

LAFIÈV

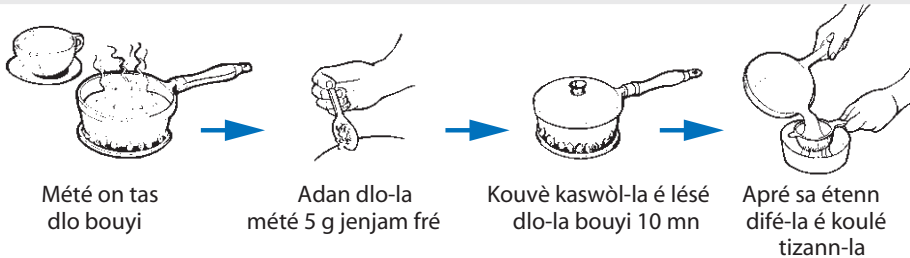
Si'w kontinyé ni lafièv
après 2 jou
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka
sèvi èvè'y :
patat-la

jenjam
Zingiber officinale

Pa pran jenjam si'w ni pyè an bil aw oben si'w ka pran médikaman antikoagilan

Bwè on tas 3 fwa pa jou pannan 2 jou

TANSYON

I pa bon :
Fanm ansent
Fanm ka ba ti bébé tété
Timoun ki po'w ni 5 an

Patat jenjam-la ka sèvi osi kon zépis

Fé tizann-la chak fwa ou paré pou pran'y i ni on gou pikan

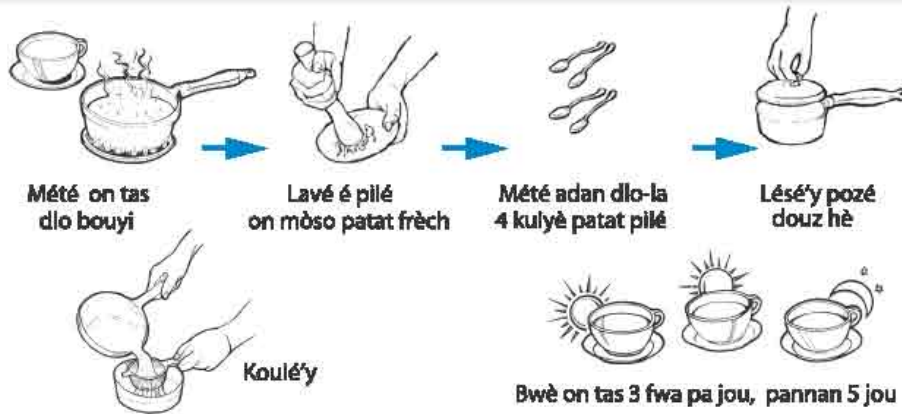
JONIS

Sa'w ka sèvi èvè'y :
patat-la
Patat a zenjanm-la diféran dézot
i ni on koulé jòn dabriko

Zenjanm
Curcuma longa

Ay vwè mèdsen a'w pou'w sav ki kòz a jonis-la

TANSYON

I pa bon pou :
Si'w ni kalkil
Fanm ki vlé ni on timoun
Fanm ansent
Fanm ka ba ti bébé tété
Piti timoun (mwèn 5 lanné)
Pa mété poud-la konsa si po'w, i pé ba'w on alèwji

Fé tizann-la chak-fwa ou paré pou bwè'y
Pa gadé'y plis ki on jou ni adan on fwiljide

JONIS

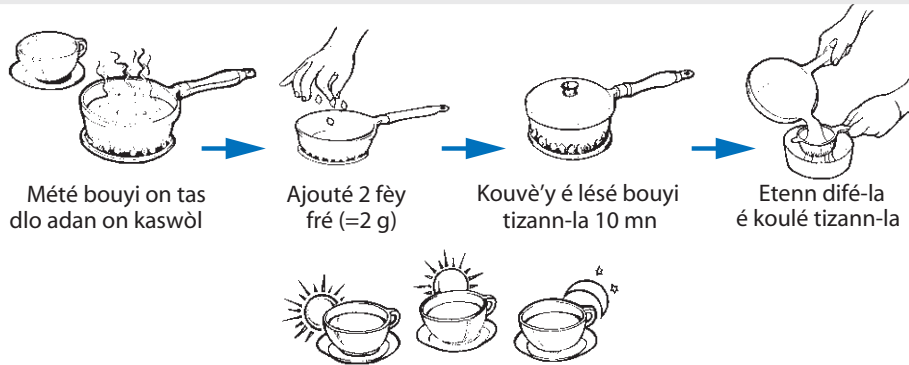

Sa'w ka sèvi èvè'y:
fèy-la

Senna occidentalis
zèpyant

Ay vwè mèdsen a'w pou'w sav ki kòz a jonis-la

Bwè on tas 3 fwa pa jou, maten midi é swa pannan 5 jou

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ba pitit a yo tété
Piti timoun (-5 lanné)

Fé tizann-la chak fwa ou paré pou bwè'y

ANKRIZ

Si'w ankriz apré 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

zèb chapantyé
Justicia pectoralis

Pa pran jidèb-lasa si fò'w kondui loto, dot machin
oben si fo'w rété véyatif an travay a'w

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (- 5 lanné)

Fé jidèb-la chak fwa ou paré pou pran'y

ANKRIZ

Si'w ankriz apré 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

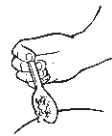
Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

planten
Plantago major

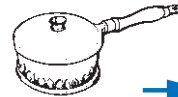
Pa pran jidèb-lasa si fò'w kondui loto, dot machin
oben si fo'w rété véyatif an travay a'w

Mété on tas dlo
adan on kaswòl

Ajouté 1-2 kuiyè
(10 gram) fèy fré

Kouvè kaswòl-la
é lésé bouyi 10 mn

Etenn difé-la
é koulé té-la

Granmoun : bwè on tas
chak fwa ou ka senti'w ankriz

oben avan'w ay dòwmi

Fé jidèb-la chak fwa ou paré pou pran'y

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (- 5 lanné)

ANKRIZ

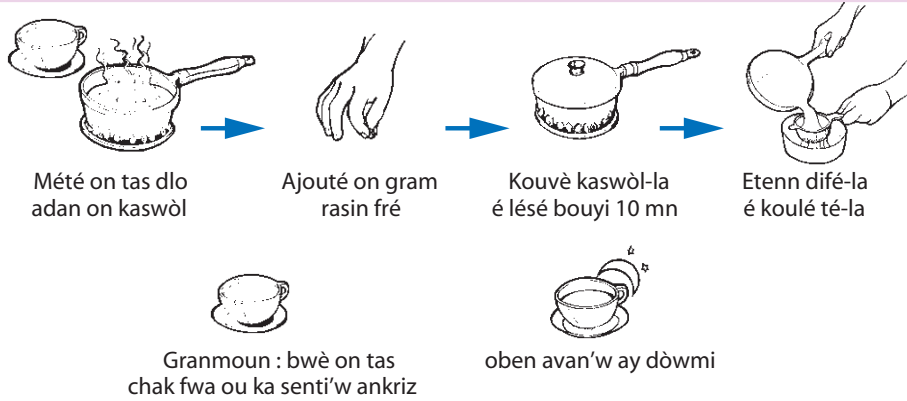
Si'w kontinyé ankriz
apré 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
rasin-la

vètivè - vètivè
Vetiveria zizanioides

Pa pran jidèb-lasa si fò'w kondui loto, dot machin
oben si fo'w rété véyatif an travay a'w

Fé jidèb-la chak fwa ou paré pou pran'y

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (- 5 lanné)

MAŁADI D'PO

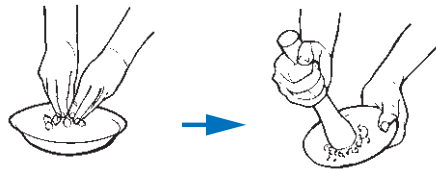

si po-la pa géri apré 5 jou
pou on granmoun é 3 jou pou
on timoun ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

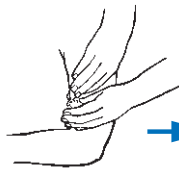
Lavé la ki malad-la èvè dlo é savon neut avan'w mété kataplaz-la

Lavé 15 a 20 fèy fré (30-50 g) é krazé yo èvè on pilon

Lavé po-la èvè
dlo é savon

Mété si po malad-la
sé fèy pilè-la

Kouvè èvè on
twèl pwòp

Woukoumansé kataplaz-la
3 a 4 fwa pa jou

Senna occidentalis

zèpyant

Paré kataplaz-la chak fwa ou ka mété'y

BOUTON É KLOU

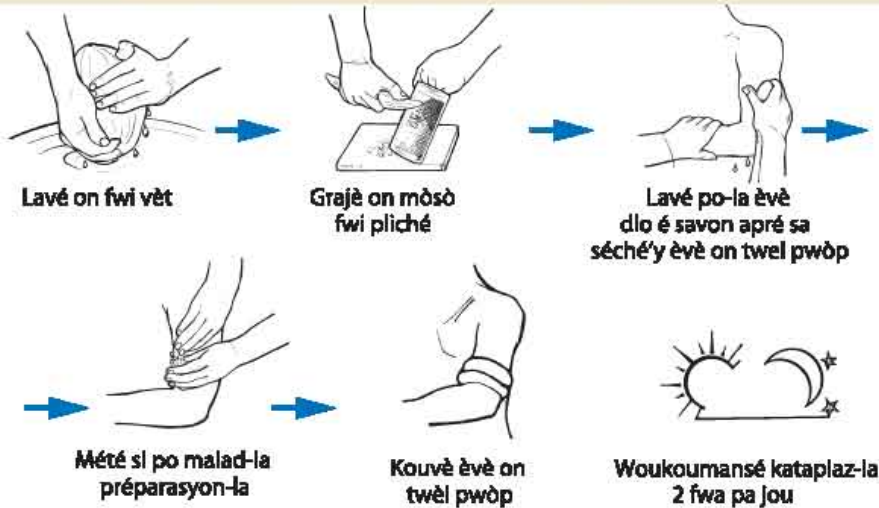

Si'w kontinyé ni bouton é klou
apré 5 jou pou on granmoun
é 3 jou pou on timoun
ay' vwè mèdsen a'w

Sa'w ka
sèvi èvè'y :
fwi vèt-la

Papay
Carica papaya

Lavé pyè a'w èvè dlo é savon nèt avan'w
mété préparasyon-la pou pa trapé dèt enfèksyon

Paré kataplaz-la chak-fwa ou ka mété'y
pa gadé'y plis ki on jou, ni andewò a fwijidé-la

TANSYON

Sa pa bon pou moun ki ka fé alèwji a papay

BOUTON É KLOU

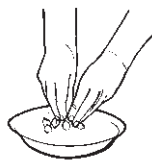

Si'w kontinyé ni bouton é klou
aprè 5 jou pou on granmoun
é 3 jou pou on timoun
ay' vwè mèdsen a'w

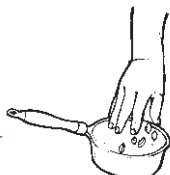

Sa'w ka
sèvi èvè'y :
fèy-la

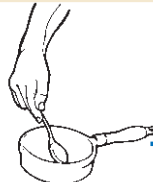
kasiatala / datyé
Senna alata

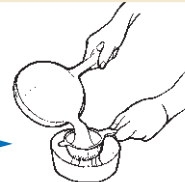
Lavé é krazé 20 ti boujon
= fèy (± 50 g)

Ajouté on lit
dlo bouyi

Lésé'y maséré
é rèpozè 12h

Koulé'y

Lavé kò a'w
èvè ben féyaj-la

Fé sa 2 a 3 fwa pa jou

Fè ben-la chak fwa ou paré pou pran'y

CHAMPINYON

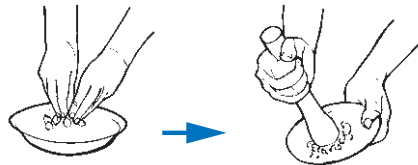

Si'w pa ni améliorasyon
après 5 jou pou granmoun é 3 jou
pou timoun ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

datyé
Senna alata

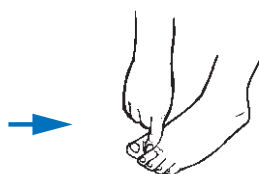
Lavé pyè a'w èvè dlo é savon neut avan'w mété pwéparasyon-la pou pa trapé dòt enfeksyon

Lavé é chiktayé on kuiyé (5g) fèy frè, pilé yo

Lavé pyé-la
èvè savon é dlo

Mété fèy pilé-la
ant sé zòtey-la

Chanjé kataplazm-la
3 oben 4 fwa pa jou

TANSYON

Lésé pyè-la o van apré'w mété pwéparasyon-la

Fé pwéparasyon-la chak fwa ou kay sèvi èvè'y

CHAMPINYON®

Pitiriasis versicolor

*tach ki pa ni fòm
é ki pa menm koulè ki po a'w

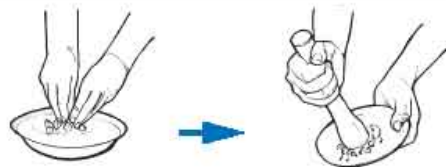

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

Senna alata

Datye

Sa ka trapé si kò a'w, rawman si figi é klus

Lavé 15 a 20 fèy frè é pillé yo jiskatan ou pran ji-la

Lavé po a'w èvè
dlo é savon mawsèy

Mété jidèb-la si po malad-la
3 fwa pa jou

Fé jidèb-la chak-fwa ou paré pou mété'y si po-la
pa gadé'y plis ki on jou , mété'y adan fwijidè-la

Sa pa kontajyé, moun pa ka ba moun sa, chanpinyon-la ka vin natirèlman anlè po

TI BWILÉ AYEN DI TOU, KLOK, TÈT-CHOV, KOUPE, KÒCHÉ

Si'w pa ni amélorasyon
apré 5 jou pou
granmoun é 3 jou
pou timoun ay vwè
mèdsen a'w

Ou pé
mété
jèl-la
si'w ni
on tèt-chov

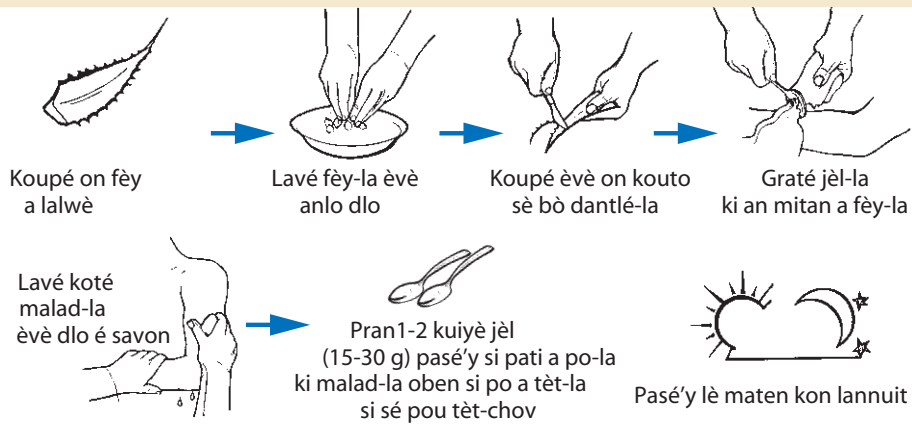

I alw é
Aloe vera

Sa'w ka sèvi èvè'y :
jèl-la

*yo ka douté de déotwa
enformasyon yo ka
ékri si jèl-la, ki an mitan
a fèy-la

Pa kouvè bwilé-la lé'w mété jèl-la anlè'y

TANSYON

- Sèvi sèlman anlè ti bwilè ayen ditou
Pa mété'y si figi, men, pyé é pati jénital
- Lavé pati malad-la èvè dlo bouyi fwadi é gwo savon avan'w mété
jèl-la pou évité enfeksyon
- Pa mannyé ji jòn-la ki alantou a jèl-la i pé manjé po'aw

Pa sèvi èvè jèl-la si'y ka pran on koulè rozé
Graté jèl-la chak fwa ou paré pou'w sèvi èvè

TI BWILÈ

Si brilé-la pa géri apré
5 jou pou on granmoun é
3 jou pou on timoun ay vwè on mèdsen

Sa'w ka sèvi èvè'y :
greenn-la

woukou
Bixa orellana

Lésé ti bwilé o van avan'w mété luil
Itilizé'y sèlman pou yenki si pò

Fè luil-la chak fwa ou kay itilizé'y

TANSYON

- Sèvi sèlman anlè ti bwilè ayen ditou
Pa mété'y si figi, men, pyé é pati jénital
- Lavé pati malad-la èvè dlo bouyi fwadi é gwo savon avan'w mété
jèl-la pou évité enfeksyon

TI KÒCHÉ, BOUTON É KLOU

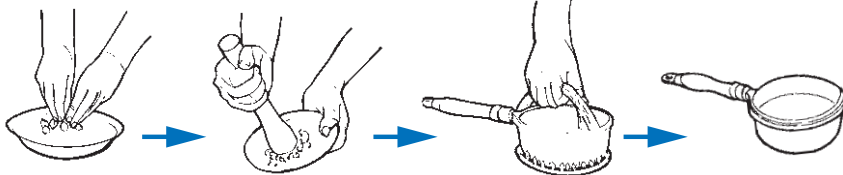
Si'w toujou ni mal apré 5 jou pou granmoun é 3 jou pou timoun ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y : fèy-la

Momordica charantia
pomm kouli

Lavé la ou kay trété èvè dlo é savon neut avan'w mété kataplaz-la

Lavé bon déotwa fèy asé pou'w pran on ben é fwiksyoné'w

Pilé yo

Mété sé fèy-la adan on gwan kaswòl si difé

Etenn difé-la é lésé'y fwadis

Fwiksyoné dousman èvè men a'w è lésé po-la a lèr lib

Fésa maten, apré midi é swa

Paré dlo a ben-la chak fwa ou paré pou fè'y

TÈGN*

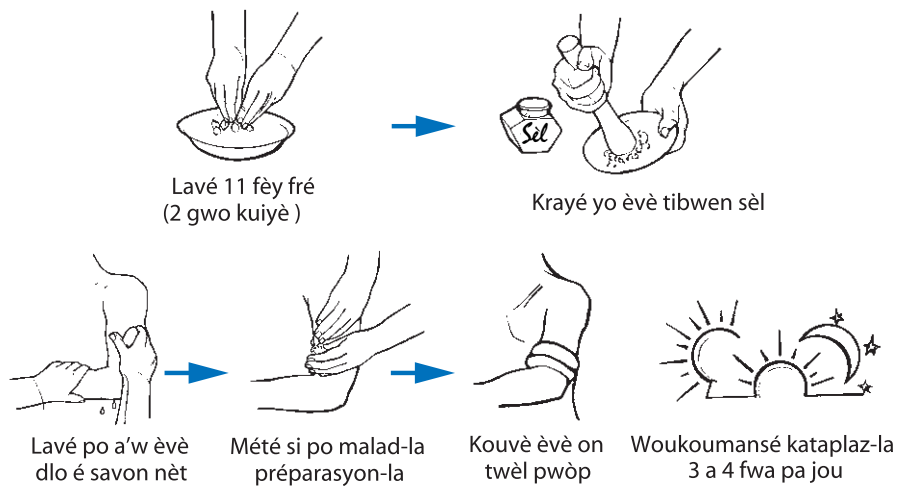
*tach ron en lè po a'w ki ka démanjé'w, sé on chanpinyon ki ka ba'w sa ou ka twapé-sa osi anlè kran é bab é zong a'w ka dékoloré

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

Datyé
Senna alata

Si'w pa ni améliorasyon apré 4 simenn ay vwè mèdsen a'w

Paré kataplaz-la chak-fwa ou ka mété'y

TANSYON

- Tègn ka trapé
- Pa lésé po a'w mouyé menm èvè swè ni ti bobo si po'w, kran é zong a'w

BOUTON É KLOU

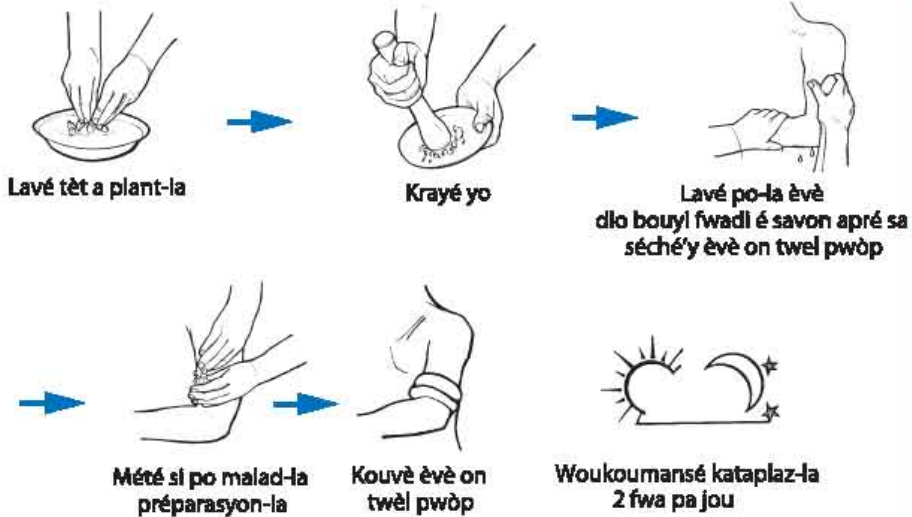

Si'w kontinyé ni bouton é klou
apré 5 jou
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
tèt a plant-la

Simenn Kontra
Chenopodium ambrosioides

Lavé la ki malad-la èvè dlo é savon nèt avan'w mété kataplaz-la

Paré kataplaz-la chak-fwa ou ka mété'y

SI'W KA FÈ KRIZ LAZM

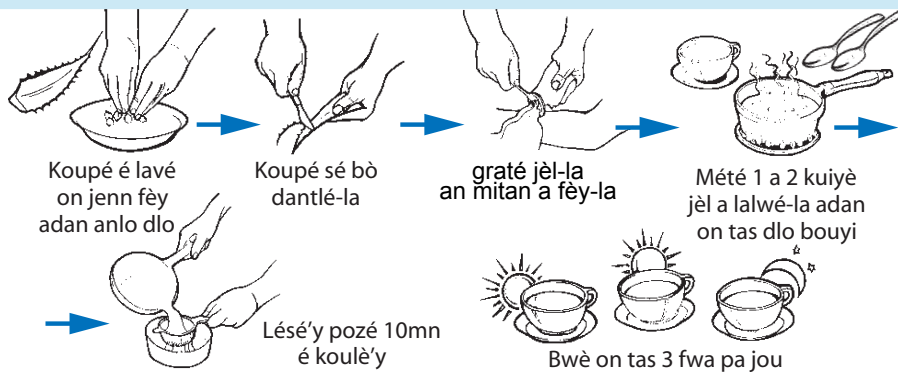

lalwé
Aloe vera

Sa'w ka sèvi èvè'y :
jèl-la

ni anlo fo zenformasyon si jèl transparan-la ki andidan fèy-la

Ay vwè mèdsen a'w lontan avan'w itilizé jèl-la sé on konpléman a trètman-la

Fè-tè-la chak fwa ou bizwen'y

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a'y tété
Piti timoun (- 5 lanné)
Moun ka fè dyabèt

- Pa sèvi èvè jel dépi i pran on koulè rouj
- Pa manyé ji jòn ki anba a fèy-la é alantou a jèl-la i pé ba'w on alewji oben lachman si'w valé'y

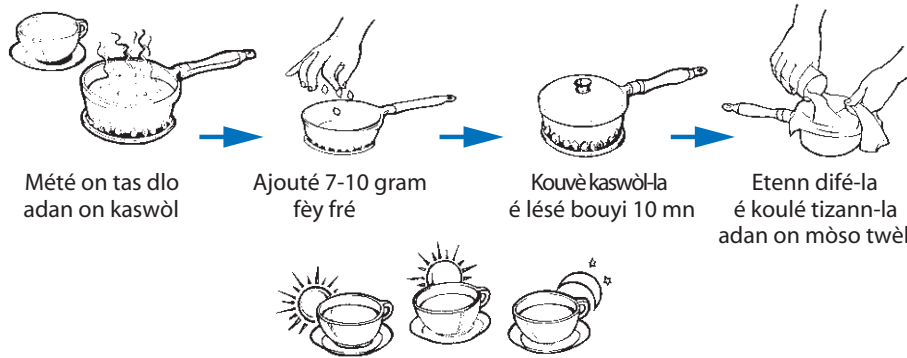
LAZM

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

ka fè
Coffea arabica

Ay vwè mèdsen a'w tizann-lasa sé yenki on konplèman a trètman a'w

Mété on tas dlo
adan on kaswòl

Ajouté 7-10 gram
fèy fré

Kouvè kaswò-la
é lésé bouyi 10 mn

Etenn difé-la
é koulé tizann-la
adan on mòso twèl

Bwè on tas twa fwa pa jou jiskatan ou vwè mèdsen a'w

Fè té-la chak fwa ou paré pou bwè'y

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (- 5 lanné)

LENFLENMASYON - SIWANN

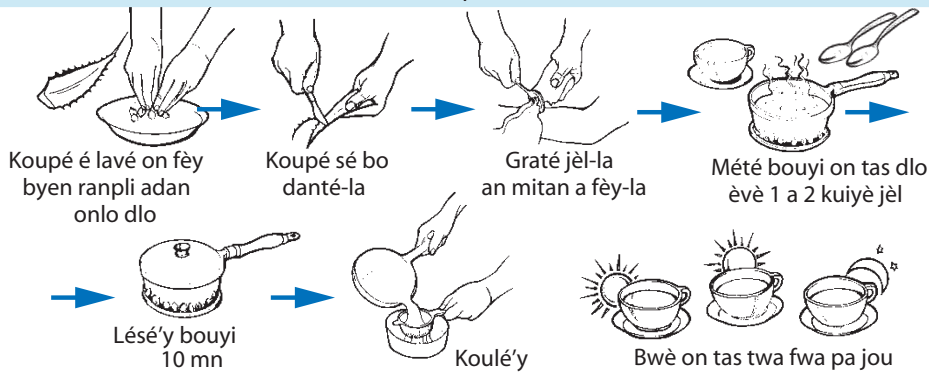
Si'w touju ni lenflenmasyon
aprè 5 jou pou granmoun
é 2 jou pou timoun
ay vwè mèdsen a'w

lalwè
Aloe vera

Sa'w ka sèvi èvè'y :
jèl-la

*Ni anlo fo zenformasyon si jèl-la ki andidan fèy-la

Ay vwè mèdsen a'w byen lontan avansa
Rimèd a lalwé-la sé on konpléman a trètman a'w

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a'y tété
Piti timoun (- 5 lanné)
Moun ka fè dyabèt

- Pa sèvi èvè jel dépi i pran on koulè rouj
- Pa manyé ji jòn ki anba a fèy-la é alantou a jèl-la i pé ba'w on alewji

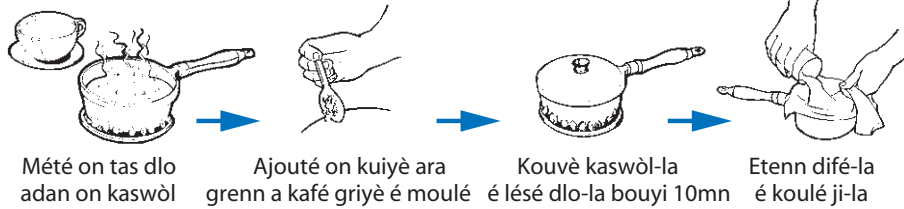
Fé jidèb-la chak fwa ou paré pou sèvi èvè'y

PWATRINÈ

Sa'w ka sèvi èvè'y :
greenn-la

Ay vwè mèdsen a'w lontan avan rimèd-lasa sè on konpléman
a trètman a mèdsen sof si'w pé pa pran'y

Bwè on tas twa fwa pa jou jistan ou ay vwè mèdsen a'w

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (- 5 lanné)

kafé
Coffea arabica

Fé jidèb-la chak fwa ou bizwen'y

RÈFWADISMAN

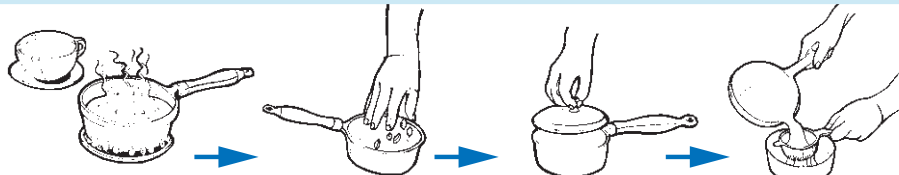

si'w toujou ni lagrip oben
rèfwadisman-la apré 7 jou
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

zèb alank / kongo lala
Eclipta erecta

Mété on tas dlo bouyi

Mété 3 ou 5 fèy
lavé é koupé adan kaswò-la
é étènn difé-la

Lésé'y pozé
10 mn

Koulé'y

Bwè on tas 3 fwa pa jou panna 7 jou oplis

Fè tè-la chak fwa ou paré pou bwè'y

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (- 5 lanné)

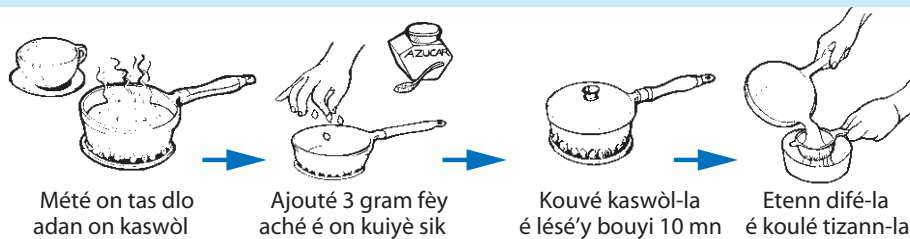
TOUSÉ, LAGRIP É RÈFWADISMAN

Si'w kontinyé tousé
si lagrip-la pa pasé
après 7 jou
ay vwè médsen a'w

bwa dom - bwa d'lonm
Guazuma ulmifolia

Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy krazé

Bwè on tas twa fwa pa jou pannan 7 jou ou mwens si'w géré

Fé té-la chak fwa ou kay pran'y

TANSYON

I pa bon pou:
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (-5 lanné)

TOUSÉ / LAGRIP

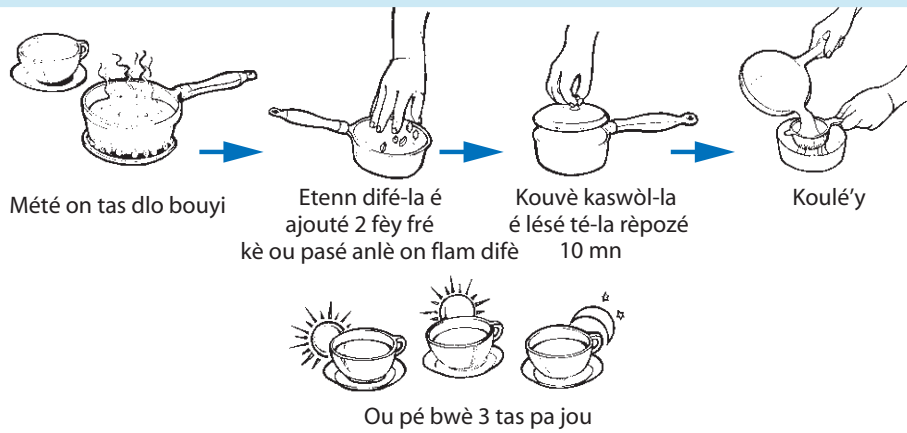
Si'w ka tousé toujou
après 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y:
fèy-la

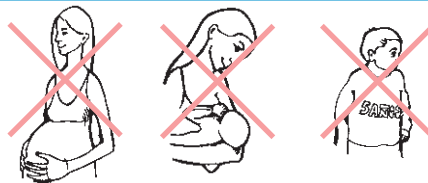
origan fwansè / gwotèn / gwoditèn
Plectranthus amboinicus

Fé té-la lè'w paré pou bwè'y

TANSYON

I pa bon:
Pou fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Pititimoun (-5 lanné)

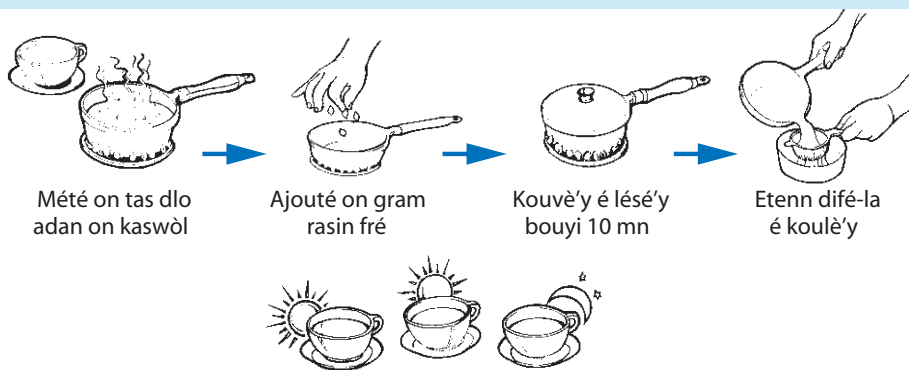
TOUSÉ

Si'w ka kontinyé tousé
apé 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
rasin-la

vètivè - vèltivè
Vetiveria zizanioides

Mété on tas dlo
adan on kaswòl

Ajouté on gram
rasin fré

Kouvè'y é lésé'y
bouyi 10 mn

Etenn difé-la
é koulè'y

Bwè on tas 3 fwa pa jou panna 3 jou sèlman

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (-5 lanné)

Fé jidèb-la chak fwa ou paré pou pran'y

PWÒBLÈM URINÈR

Si'w kontinyé ni mal
apré 3 jou pou granmoun
é 2 jou pou on timoun
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y : dlo-la

koko
Cocos nucifera

X 4 a X 6

Bwè on v dlo koko 4 a 6 fwa pa jou panna 3 jou

TANSYON

Kòm ou pé ni on enfeksyon irinè ay vwè mèdsen a'w
dlo koko-la sé konpléman a trètman, sòf si mèdsen-la di'w pa bwè'y

Ouvè koko-la jis avan'w bwè dlo-la, pa gadé dlo-la

MAL REN

Sí'w toujou ni doule
apré 3 jou pou granmoun
é 2 jou pou timoun
ay vwè on mèdsen

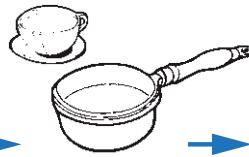
Sa'w ka sèvi èvè'y :
rasin-la

Gwo kouzen
Xanthium strumarium

Sí'w ka fè on enfèksyon oben sí'w ni kalkil, ay vwè mèdsen a'w

Lavé 3 ou 4 rasin frè
de 10 cm longè
(15-20 gram)

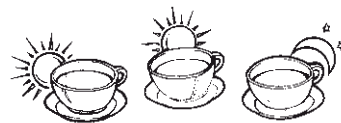
Mété adan on
kaswòl 1 tas dlo
é sé rasin-la

Kouvè kaswòl-la
é lésé'y bouyi 10minit

Etenn difé-la
é lésé'y fwadi

Bwè on tas twa fwa pa jou panna 3 jou

Fé tizann-la chak-fwa ou paré pou bwè'y

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (5 lanné)

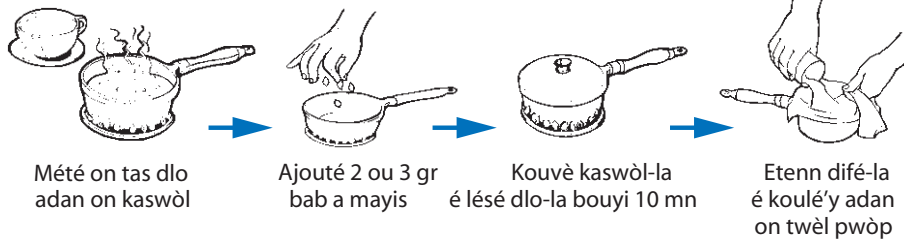
MAL RÈN

Si'w toujou ni mal
aprè 3 jou pou granmoun
é 2 jou pou timoun
ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
bab-la
(chivè-la)

Tansyon : si'w ni enfeksyon oben pyè, ay vwè mèdsen a'w

Bwè on tas twa fwa pa jou pannan 3 jou

POKOSYON

! pa bon pou :
Fanm ansent
Fanm ki ka ba timoun a yo tété
Piti timoun

bab a mayis
Zea mays

Fè jidèb-la chak fwa ou parè pou bwè'y

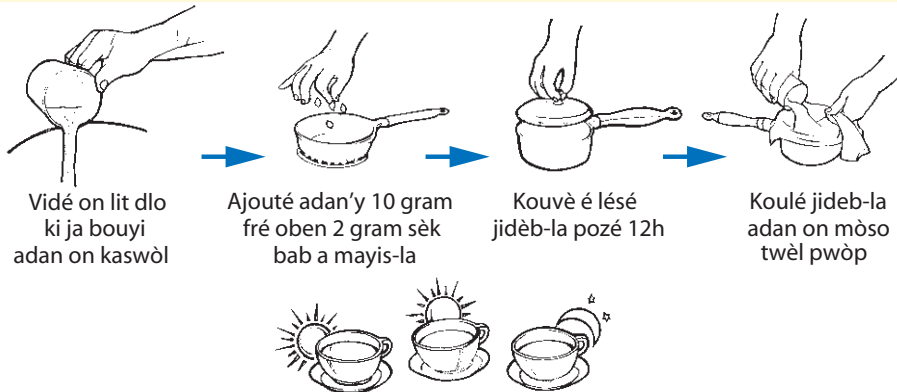
SIWANN - LENFLAMASYON

Si'w toujou ni mal
après 3 jou tizann
ay vw mèdsen a'w

Sa'w ka sèvi èvè'y :
bab ou chivé mayis-la

Siwann é lenflamasyon sé maladi fò'w véyé
si ni enfeksyon oben kalkil rénal ay vvwè mèdsen a'w

Vidé on lit dlo
ki ja bouyi
adan on kaswòl

Ajouté adan'y 10 gram
fré oben 2 gram sèk
bab a mayis-la

Kouvè é lésé
jidèb-la pozé 12h

Koulé jidèb-la
adan on mòso
twèl pwòp

Bwè on tas 3 fwa pa jou, yonn lè maten, lè midi é lè swa

TANSYON

I pa bon pou:
Fanm ansent
Fanm ki ka ba pitit a yo tété
Piti timoun (-5 lanné)

mayis
Zea mayis

fè jidèb-la toulèjou, pa gadé'y plis ki on jou, mété'y an fwijidè

PÈT BLANCH

(koulan, chospis) *Candida albicans*

Si'w kontinyé ni pwoblèm
apré 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

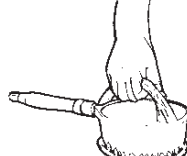
Sa'w ka sèvi èvè'y :
fèy-la

Tansyon

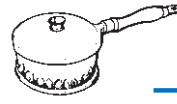
- Lavé ko a'w èv dlo ké ou fè bouyi avan ou pran ben-la
- Pa sèvi èvè savon

Lavé on paké fèy fré (30-50 gram)
koupé yo alafin
oben apré y fin fè fwi,

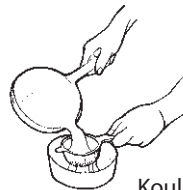
Mété sé fèy-la adan
kaswòl-la èvè 1 lit dlo

Kouvè kaswòl-la
é lésé'y bouyi 10mn

Etenn difé-la
é lésé'y fwadi

Koulé'y

Sèvi èvè ben-la
pou ben-d'syèj oben pou lavé vajin a'w

Fè sé ban-la 3 fwa pa jou
lè maten, lè midi é lè swa avan'w ay dòmi

agouman - agouman - zèb anmè
Solanum americanum

Fè ben-la chak fwa ou paré pou sèvi èvè'y

RÈG ANRITA

Si règ a'w pa rivé
aprè 3 jou
ay vwè mèdsen a'w

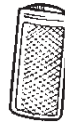

Sa'w ka sèvi évè'y :
rasin-la

bétrav
Beta vulgaris

Lavé on bétrav
é pliché'y

Grajé'y

Mété sa'w grajé-la
adan on twèl
é pijé'y pou pran ji-la

Bwè adan on jouné 7 gwo kuiyè
(100 mL) pannan 3 jou

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent

Fè ji-la chak fwa ou paré pou pran'y

RÈG ANRITA

Si règ a'w po'o rivè
aprè 3 jou ay vwè mèdsen a'w

Sa'w ka sèvè èvè'y :
fèy-la

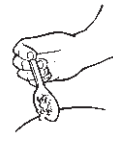
Persea americana
zaboka

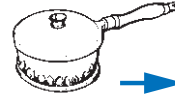
Lavé é krazé
on ponnyèt
fèy fré

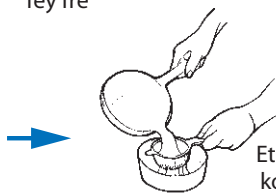
Mété on tas dlo
adan on kaswòl

Ajouté 5 gram fèy

Lésé-ybouyi
10 mn

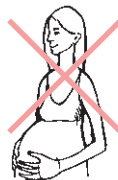
Etènn difé-la
koulé té-la é mété'y fwadi

Bwè on tas 3/jou
pennan 3 jou é pa plis

TANSYON

I pa bon pou :
Fanm ansent

Fé té-la lè'w paré pou pran'y

© TRAMIL 2007

Tout nouvèl si rézo-la : www.tramil.net

Sé mét a mannyòk-la:

Mariana Castaguta é Lionel G- Robineau

Sé makè syentifik-la :

Francisco Moron é Maria E. Medina

Latilyé éditorial :

Marisol Lopez, Maria J. Martinez, Zulema Morejon, Maria del Carmen Victoria, Elisa Baucourt

Desen :

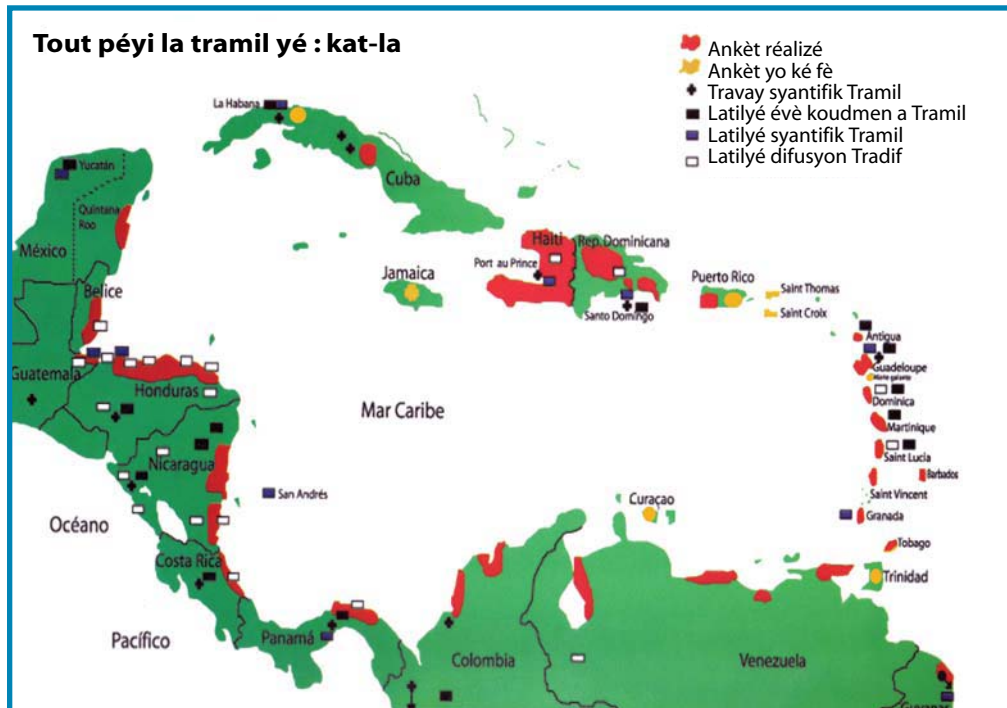
Susana Strauss

Desen a liv-la

Marisa Coniglio

Fotos : © TRAMIL

Argentina: M. Castaguta, B Itten; Barbados: A. Faujour; Brasil: IBPM; Costa Rica : Rafael Ocampo; Cuba : V. Fuentes, F. Moron; Guadeloupe: M. Dulormne, J. Fournet, H. Joseph, A. Rousteau; Guatemala: L. Giron; La Réunion: R. Lavergne; Martinique: A. Exbrayat; Panama : CIFLORPAN; Puerto Rico: M. Benedetti; Rep. Dom.: L. G-Robineau, V. Lamarche, A. Ososki, A. Robineau; Santa Lucia : R. Graveson; Saint Vincent : V. Balland; Tobago : J. Delalgué; Venezuela: R. Balzac, M. Delens, S. Tillett

TRAMIL

Plis ki on sèkou, rimèd raziè sè on twézò

Sa yo vlé : Validé pa la syans lizaj a rimèd razié pou lè premyé swen

Objektif : Sé pou fè on pwogram a réfèwans pou détéksyon, validasyon é difizyon a lizaj a rimèd razié ki bon ba moun

Min. Salud Cuba

Lab. Ctral. Farmacol.

MINSA Panamá

SESPAS RD

Liberté • Égalité • Fraternité
RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

MAE - MCNG

enda

UAG